

Witwassen

Martin Scharenborg

tweede druk

Heruitgave van de Geschiedenis van het WvSr, geschreven door mr. H.J. Schmidt:

1. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1881-1886), ISBN 9789463426718
2. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1881-1886), ISBN 9789463426749
3. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1881-1886), ISBN 9789463426756
4. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1881-1886), ISBN 9789463426763
5. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1886-1901), ISBN 9789463426770

Serie geschiedenis van het strafrecht:

1. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1886-2017), ISBN 9789462546677
2. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1886-2017), ISBN 9789462546684
3. Geschiedenis van het wetboek van strafrecht (1886-2017), ISBN 9789462546691

Serie fraude en integriteit:

- Onderzoeken van fraude (ISBN 9789463185141)
- Voorkomen van fraude (ISBN 9789463185172)
- Fraude door ambtenaren (ISBN 9789463185271)
- Fraude door werknemers (ISBN 9789463185240)
- Fraude en accountant (ISBN 9789463185325)
- Uitkeringsfraude (ISBN 9789463185011)
- Faillissementsfraude (ISBN 9789463185073)
- Fraude in het strafrecht (ISBN 9789463185301)

Serie tuchtrecht:

- Tuchtrecht voor accountants (ISBN 9789463185905)
- Tuchtrecht voor advocaten (ISBN 9789463185943)
- Tuchtrecht voor gerechtsdeurwaarders (ISBN 9789463185929)
- Tuchtrecht voor notarissen (ISBN 9789463185882)

Serie strafrecht:

- Witwassen (ISBN 9789403625409)
- Afpakken & ontnemen (ISBN 9789463427043)
- Cybercrime (ISBN 9789463426923)
- Verkeersmisdrijven (ISBN 9789462546707)
- Vermogensmisdrijven (ISBN 9789463425827)
- Terrorisme (ISBN 9789463987240)
- Bewijs in het strafrecht (ISBN 9789463425193)
- Materieel strafrecht (ISBN 9789463987349)

Copyright

Dit geldt alleen voor de door mij geschreven boeken, de serie geschreven door mr. Schmidt is vrij van auteursrechten.

M. Scharenborg

ISBN: 9789463428859

© 2021 M. Scharenborg

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, geluidsband, elektronisch of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

Voorwoord

De drijfveer voor het plegen van misdrijven is veelal emotie of geld. Emotie-delicten zijn belediging, verkrachting, moord. De overige zestig procent van de misdrijven zijn gedreven door financieel gewin: diefstal, drugdealen, oplichting, verduistering. Maar het geld verkrijgen is de eerste stap, het behouden ervan is de tweede. En daar is waar het delict witwassen relevant wordt. Dat stelt het voorhanden hebben van de vruchten van het delict strafbaar. Dit boek gaat op de verschillende facetten van het witwassen in: van het voorkomen, het onderzoeken tot en met het vervolgen ervan. Ook komen specifieke onderwerpen aan de orde zoals beslag, samenloop met belastingfraude, erfenis, gokken, Hawala-bankieren, *bitcoins*.

In de tweede druk is het toetsingkader uitgebreider behandeld. Daarnaast is de jurisprudentie inzake eenvoudig witwassen opgenomen. Het beslag heeft een eigen hoofdstuk gekregen gelet op het belang ervan bij witwasonderzoeken. Tot slot is de *cryptocurrency* opgenomen. En natuurlijk is de wetgeving en jurisprudentie bijgewerkt.

Een inhoudelijke opmerking moet ik maken over de wijze van citeren in dit boek. In sommige gevallen zijn citaten letterlijk opgenomen maar in de meeste gevallen zijn teksten geparafraseerd of anderszins enigszins aangepast (verkort). Aangezien zo veel bronnen zijn geraadpleegd, werd de taalstijl te verschillend om de citaten in volle omvang letterlijk weer te geven. Dit betekent dat de lezer goed doet althans kan doen om de oorspronkelijke uitspraken of teksten te raadplegen, zoals opgenomen in de voetnoten. Het gaat hier voor het overgrote deel om bronnen afkomstig van www.wetten.nl of www.rechtspraak.nl.

Om het verwijt van zelfplagiat te voorkomen: ook is gebruik gemaakt van door mijzelf geschreven werk.

Martin Scharenborg, tweede druk, maart 2021

Afkortingenlijst

AA	accountant-administratieconsulent
AK	Accountantskamer
Awb	Algemene wet bestuursrecht
AWR	Algemene wet inzake rijksbelastingen
BFT	Bureau Financieel Toezicht
bv	besloten vennootschap
BW	Burgerlijk Wetboek
CBb	College van beroep voor het bedrijfsleven
EVRM	Europees verdrag voor de rechten van de mens
FATF	<i>Financial Action Task Force</i>
FIU	<i>Financial Intelligence Unit</i>
Fw	Faillissementswet
HR	Hoge Raad
HvD	Hof van Discipline
KNB	Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie
RA	registeraccountant
Sr	Wetboek van Strafrecht
Sv	Wetboek van Strafvordering
VBG	Verordening beroeps- en gedragsregels 2011
WED	Wet op de Economische Delicten
Wet MOT	Wet melding ongebruikelijke transacties
WID	Wet identificatie bij dienstverlening
Wna	Wet op het notarisambt
Wtf	Wet op het financieel toezicht
Wtk	Wet toezicht kredietwezen
Wwft	Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme

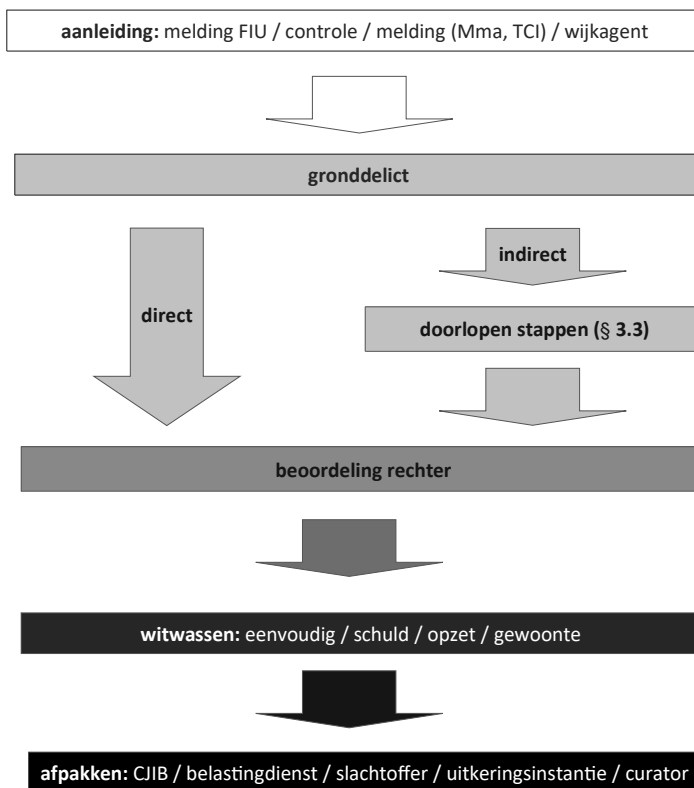
Inhoudsopgave

1 Algemeen	15
1.1 Het begrip	15
1.2 De strafbaarstelling	17
1.3 De lagen van witwassen	20
2 Voorkomen	25
2.1 Inleiding	25
2.2 Wwft	27
2.2.1 Algemeen	27
2.2.2 Instelling	28
2.2.3 Cliëntenonderzoek	29
2.2.4 Verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transacties	33
2.2.5 Meldplicht	34
2.2.6 Vrijwaring	36
2.3 Vrije beroepsbeoefenaren	36
2.3.1 Advocaten	36
2.3.2 Notarissen	39
2.3.3 Accountants	40
2.4 Straffen	41
2.4.1 Bestuurlijke boete	41
2.4.2 Strafrechtelijke sanctie	42
2.4.3 Dubbele bestraffing tuchtrecht?	44
2.4.4 Dubbele bestraffing bestuursrecht?	45
3 Onderzoeken	49
3.1 Inleiding	49
3.2 Witwastypologieën	49
3.2.1 Soorten	49
3.2.2 Feiten van algemene bekendheid	50
3.2.3 Witwastypologieën	53
3.2.4 Overige indicatoren	56
3.3 Toetsingskader	59
3.3.1 Algemeen	59
3.3.2 Stap 1: rechtstreeks misdrijf	61
3.3.3 Stap 2: Gerechtvaardigd vermoeden van witwassen	61
3.3.4 Stap 3: Verklaring verdachte (financieel alibi)	64
3.3.5 Stap 4: Verklaring afdoende?	66
3.3.6 Stap 5: Aanvullend onderzoek	69
3.3.7 Stap 6: Beoordelen rechter	71
3.4 Het witwasonderzoek	72
3.4.1 Aanleiding	72
3.4.2 Verdenking	73
3.4.3 BOB-vorderingen: iCOV en banken	76

3.4.4	Analyse soll-ist positie.....	76
3.4.5	Doorzoeking en inbeslagname.....	77
3.4.6	Aanhouding en verhoor.....	78
3.4.7	Nader onderzoek financieel alibi.....	78
3.5	Het witwasbedrag.....	79
3.5.1	Witwassen versus ontnemen.....	79
3.5.2	Het witwasbedrag.....	81
3.5.3	Vermenging.....	94
4	Vervolgen.....	97
4.1	Algemeen.....	97
4.2	Kwalificatie-uitsluiting.....	99
4.2.1	Achtergrond.....	99
4.2.2	De hoofdregel.....	102
4.2.3	Voorwaarde 1: het voorhanden hebben of verwerven.....	104
4.2.4	Voorwaarde 2: Onmiddellijk.....	107
4.2.5	Voorwaarde 3: eigen misdrijf.....	107
4.2.6	Voorwaarde 4: motivatieverplichting.....	109
4.3	Opzetwitwassen (artikel 420bis Sr).....	111
4.3.1	Algemeen.....	111
4.3.2	Regelgeving.....	112
4.3.3	Bestanddelen eerste lid onder a.....	113
4.3.4	Bestanddelen eerste lid onder b.....	124
4.4	Eenvoudig opzetwitwassen (artikel 420bis.1 Sr).....	127
4.4.1	Algemeen.....	127
4.4.2	Regelgeving.....	129
4.4.3	Bestanddelen.....	129
4.5	Gewoontewitwassen (artikel 420ter Sr).....	130
4.5.1	Algemeen.....	130
4.5.2	Regelgeving.....	131
4.5.3	Bestanddelen eerste lid.....	132
4.6	Schuldwitwassen (artikel 420quater Sr).....	132
4.6.1	Algemeen.....	132
4.6.2	Regelgeving.....	135
4.6.3	Bestanddelen eerste lid.....	135
4.7	Eenvoudig schuldwitwassen (artikel 420quater.1 Sr).....	138
4.8	Rollen van de witwasser.....	138
4.8.1	Inleiding.....	138
4.8.2	Medepleger.....	139
4.8.3	Medeplichtige.....	144
4.8.4	Katvanger.....	145
4.8.5	Relatiepartner.....	148
4.8.6	Rechtspersoon.....	150
4.8.7	Feitelijk leidinggevende.....	152
4.9	Straffen en maatregelen.....	154
4.9.1	Straffen.....	154
4.9.2	Maatregelen.....	158

5 Beslag.....	161
5.1 Algemeen.....	161
5.1.1 Voorwerpen.....	161
5.1.2 Onderzoek gegevensdragers.....	161
5.1.3 Soorten beslagen.....	166
5.1.4 Meerdere eigenaren.....	167
5.1.5 Zekerheidstelling (borgsom).....	168
5.1.6 Afstand.....	168
5.1.7 Beëindiging van beslag.....	169
5.1.8 Faillissement.....	170
5.2 T.b.v. waarheidsvinding.....	171
5.3 T.b.v. aantonen wederrechtelijk verkregen voordeel.....	171
5.4 T.b.v. verbeurdverklaring.....	173
5.4.1 Algemeen.....	173
5.4.2 Verbeurdverklaring van niet-beslagen voorwerpen.....	174
5.4.3 Draagkracht.....	174
5.4.4 Anderen dan wel onbekend gebleven pers(o)on(en).....	177
5.4.5 Verbeurd verklaren of ontnemen.....	178
5.4.6 Eenvoudig witwassen.....	180
5.5 T.b.v. onttrekking aan het verkeer.....	180
5.5.1 Wetgeving.....	180
5.5.2 Crimineel geld.....	181
5.5.3 Vrijspraak.....	183
5.6 T.b.v. geldboetebeslag.....	184
5.7 T.b.v. ontneming.....	185
5.8 T.b.v. schadevergoeding.....	186
5.9 Derdenbeslag.....	187
5.9.1 Algemeen.....	187
5.9.2 Voorwaarden.....	188
5.9.3 Andere voorwerpen (artikel 94a lid 5 Sv).....	188
5.10 Paulianabeslag.....	189
6 Capita selecta.....	193
6.1 Inleiding.....	193
6.2 Cryptocurrency.....	193
6.2.1 Algemeen.....	193
6.2.2 Hoe werkt het?.....	195
6.2.3 Voorwerp.....	196
6.2.4 Verbeurdverklaren.....	197
6.2.5 Redelijk vermoeden.....	198
6.2.6 Verhullen.....	200
6.3 Gokken.....	201
6.3.1 Winnen en verliezen.....	201
6.3.2 Verklaring voor het gerechtvaardigd vermoeden.....	202
6.3.3 Gronddelict.....	204

6.4 Geldsmokkel.....	206
6.5 Belastingfraude.....	208
6.5.1 Onderliggend misdrijf.....	208
6.5.2 Ontnemen.....	210
6.5.3 Witwasbedrag.....	212
6.5.4 Inkeerregeling.....	213
6.6 Hypotheekfraude.....	214
6.7 Hawala-bankieren.....	215
6.8 Erfenis.....	219
Bijlage 1 Wwft.....	229
Bijlage 1a Uitvoeringsbesluit Wwft.....	269
Bijlage 1b Uitvoeringsregeling Wwft.....	285
Bijlage 2 Richtlijn voor strafvordering witwassen.....	289
Toelichting Serie fraude en integriteit.....	293
Toelichting Serie tuchtrecht.....	297
Toelichting Serie geschiedenis van het wetboek van strafrecht.....	298
Toelichting Serie strafrecht.....	299

toelichting

De plicht tot het melden is opgenomen in de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft). Deze wet is nader uitgewerkt in hoofdstuk 2. De juridische aspecten van de Mma/TCI-melding is nader beschreven in het boek Bewijs in het strafrecht uit de serie strafrecht.

Het witwasonderzoek is beschreven in hoofdstuk 3. Hoe de rechter dit zal beoordelen is uitgewerkt in de hoofdstukken 3 en 4. Het juridisch kader is uitgewerkt in hoofdstuk 4.

Nu is het doel van witwassen om misdaad niet te laten lonen. Daarvoor is het van belang om voorwerpen van waarde van de verdachte af te pakken. Dit kan middels beslag. Dat is uitgewerkt in hoofdstuk 5. De ontneming zelve komt verder niet aan bod. Dat wordt behandeld in het boek Afpakken en Ontnemen.

Tot slot zijn er enkele bijzondere onderwerpen die relevant kunnen zijn voor een witwasonderzoek. Denk aan Hawala-bankieren, faillissement, erfenis, *cryptocurrency*. Dat is uitgewerkt in hoofdstuk 6.

Hoofdstuk 1 Algemeen

1.1 Het begrip

Waarom moet witwassen aangepakt worden?

Witwassen is een ernstig feit omdat daarmee het (vertrouwen in het) economisch verkeer wordt geschaad en omdat het bijdraagt aan de instandhouding van criminaliteit. Het witwassen van geld is bedoeld om de schijn te wekken dat geld uit strafbare feiten een legale herkomst heeft. Het overdragen en besteden van dit criminele geld wordt hierdoor gemakkelijk gemaakt.¹

Het gevolg van witwassen is dat het leidt tot ontwrichting van het economische en financiële verkeer, omdat daarbij de (criminele) herkomst van gelden wordt verhuld. Door de vermenging van illegaal geld met legale geldstromen wordt de integriteit van het financieel en economisch bestel ernstige schade toegebracht.²

Wat is witwassen?

Witwassen in de meest elementaire vorm is heling: het voorhanden hebben van geld uit criminele bron. Dit is de eerste laag. Je hebt het geld, maar doet voor de rest niets. De drugsdealer krijgt geld van zijn klanten en bewaart dat in huis. Hij heeft crimineel geld voorhanden.

In klassieke zin wordt met witwassen meer bedoeld: het criminele geld wordt verhuld (de tweede laag). De drugsdealer geeft het geld aan een geldkoerier (*money mule*) en die stort het geld op bankrekening A. Daarna wordt het geld geboekt naar bankrekening B om uit uiteindelijk geboekt te worden op de bankrekening van de drugsdealer.³ Tegenwoordig zou men eerder, zeker bij het passeren van landgrenzen, gebruik maken van telefoonkaarten en *debitcards* waar geld op kan worden geplaatst.

Nu is met de tweede laag de herkomst verhuld, maar nog niet gelegitimeerd. De derde laag van witwassen geeft het criminele geld een 'legale' herkomst. Er wordt bijvoorbeeld op papier een dienstbetrekking gecreëerd zodat 'loon' kan worden uitbetaald. Er wordt loonbelasting afgedragen zodat het correct oogt. De drugsdealer beschouwt dat als kosten voor het witwassen. Het nettoloan (minus kosten voor de faciliteerder) kan de crimineel aanwenden voor het kopen van een huis met een hypothecaire geldlening, of bijvoorbeeld voor het kopen van een auto. Zolang geen onderzoek wordt uitgevoerd naar de fictieve dienstbetrekking oogt alles zuiver. Het oogt legitiem.

¹ Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden 24-08-2020, ECLI:NL:GHARL:2020:6637

² Gerechtshof 's-Hertogenbosch 13-07-2020, ECLI:NL:GHSHE:2020:2113

³ Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 27 159, nr. 3, pag. 2.

Wat is de definitie van witwassen?

De Van Dale omschrijft witwassen als iets illegaals legaliseren.⁴ Deze definitie is aantrekkelijk door de eenvoud.

Een definitie die meer recht doet aan witwassen is die van de politieorganisatie Interpol: "*Any act or attempted act to conceal or disguise the identity of illegally obtained proceeds so that they appear to have originated from legitimate sources*".⁵

Deze benadering van witwassen doet meer recht aan de complexiteit ervan. Het is een omschrijving die dicht ligt bij die van onze wetgever: "Zoals het woord al zegt gaat het bij het witwassen van opbrengsten van misdrijven om het verbergen of verhullen van de illegale herkomst van gelden of voorwerpen. Doel hiervan is om die opbrengsten aan het zicht van politie en justitie te onttrekken, zodat confiscatie wordt voorkomen."⁶

Witwassen omvat meerdere lagen, hetgeen in de definitie tot uiting moet komen. In het Verdrag inzake het witwassen, de opsporing, de inbeslagname en de confiscatie van opbrengsten van misdrijven wordt geen definitie gegeven van witwassen maar een opsomming van gedragingen die als witwassen kunnen worden aangemerkt:

- a. "de omzetting of overdracht van voorwerpen, wetende dat deze voorwerpen opbrengsten zijn, met het oogmerk de illegale herkomst van de voorwerpen te verhelen of te verhullen of een persoon die bij het begaan van het basisdelict is betrokken, te helpen te ontkomen aan de wettelijke gevolgen van zijn daden;
- b. het verhelen of verhullen van de werkelijke aard, oorsprong, vindplaats, vervreemding, verplaatsing, rechten op of de eigendom van voorwerpen, wetende dat deze voorwerpen opbrengsten zijn; en, met inachtneming van haar grondwettelijke beginselen en de grondbeginselen van haar rechtsstelsel;
- c. de verwerving, het bezit of het gebruik van voorwerpen, wetende, op het tijdstip van verkrijging, dat deze voorwerpen opbrengsten zijn;
- d. deelneming aan, medeplichtigheid tot, samenspanning tot, poging tot, hulp aan, aanzetten tot, vergemakkelijken van, of het geven van raad met het oog op het begaan van één of meer van de in overeenstemming met dit artikel strafbaar gestelde feiten."⁷

In Nederland was de keuze gemaakt om witwassen aan te pakken via de helingsdelicten. Maar de aangegane verdragsverplichtingen maakten duidelijk dat dit onvoldoende was. Daarom is een aparte strafbaarstelling voor witwassen in titel XXXA van het Wetboek van Strafrecht opgenomen.

⁴ Afkomstig van de website www.vandale.nl

⁵ Afkomstig van de website www.interpol.int/Crime-areas/Financial-crime/Money-laundering

⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 27 159, nr. 3, pag. 2.

⁷ Artikel 6 lid 1 van het Verdrag inzake het witwassen, de opsporing, de inbeslagname en de confiscatie van opbrengsten van misdrijven, Straatsburg 8-11-1990

Dat de wetgever witwassen lastig te duiden vindt blijkt wel uit artikel 420bis Sr dat de eerste (b) en de tweede/derde laag (a) van witwassen in tweeën deelt:

“a. hij die van een voorwerp de werkelijke aard, de herkomst, de vindplaats, de vervreemding of de verplaatsing verbergt of verhult, dan wel verbergt of verhult wie de rechthebbende op een voorwerp is of het voorhanden heeft, terwijl hij weet dat het voorwerp – onmiddellijk of middellijk – afkomstig is uit enig misdrijf;

b. hij die een voorwerp verwerft, voorhanden heeft, overdraagt of omzet of van een voorwerp gebruik maakt, terwijl hij weet dat het voorwerp – onmiddellijk of middellijk – afkomstig is uit enig misdrijf.”

Recentelijk is daar het delict eenvoudig witwassen bijgekomen zodat het wetgevingstechnisch ‘een rommeltje’ is geworden. Dit komt door de Hoge Raad. Daarover later meer.

1.2 De strafbaarstelling

Nederland heeft zich sinds de jaren negentig van de vorige eeuw internationaal gecommitteerd om witwassen te bestrijden. Zo is in Straatsburg het Verdrag inzake het witwassen, de opsporing, de inbeslagname en de confiscatie van opbrengsten van misdrijven overeengekomen, geldend vanaf 1 januari 1993.⁸ Dit is een verdrag van de lidstaten van de Raad van Europa waarin regels worden gesteld inzake witwassen.

In het Verdrag betreffende de Europese Unie, bij de Overeenkomst aangaande de bescherming van de financiële belangen van de Europese Gemeenschappen is de verplichting opgenomen om witwassen strafbaar te stellen (voortvloeiend uit artikel K.3).⁹

Daarnaast is voor witwassen van belang Richtlijn nr. 91/308/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 10 juni 1991 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld¹⁰, alsook het standpunt van de Europese Raad van Tampere van 15 en 16 oktober 1999.

Behalve de Europese verdragen heeft Nederland zich ook verplicht witwassen aan te pakken via de Verenigde Naties. Meer specifiek op grond van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen de sluikhandel in verdovende middelen en psychotrope stoffen en het Internationaal Verdrag ter bestrijding van de financiering van terrorisme.¹¹

⁸ Daarnaast is aanvulling op dit verdrag overeengekomen tussen de regering van het Koninkrijk der Nederlanden en de Regering van het Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland. Geldend vanaf 2 juni 1994.

⁹ TRb. 1997, 251

¹⁰ PbEG L 166

¹¹ Wenen, 20 december 1988, Nederlandse tekst in TR 1990, 94

Waarom de druk om witwassen strafbaar te stellen? Omdat witwassers een corrumperende werking heeft op de bovenwereld. Om met de woorden van de wetgever te spreken: “Het bewustzijn is toegenomen dat van manipulaties met misdadig geld een grote bedreiging uitgaat voor de samenleving. De integriteit van het financiële in economische verkeer wordt aangetast doordat gelden met een criminele oorsprong worden gewit en weer een (schijnbaar) legale rol in dat verkeer kunnen gaan spelen zonder dat dit voor de bonafide deelnemers aan dat verkeer kenbaar is. Deze laatsten worden dus ongemerkt betrokken bij het handelen van criminelen. Anderen, die wel op de hoogte zijn, worden door de grote sommen geld waarom het gaat, in de verleiding gebracht om hun medewerking te verlenen aan de betrokken constructies door beschikbaarstelling van hun (financiële of juridische) expertise of door gebruikmaking van de gelegenheid die hun functie hun biedt. Hierbij kan worden gedacht aan medewerkers van financiële instellingen of ambtenaren belast met overheidstoezicht of subsidieverlening. In het uiterste geval zouden grootschalige witwashandelingen ertoe kunnen leiden dat van misdrijf afkomstig geld een machtsfactor wordt die de samenleving corrumpert. Witwassen vormt een bedreiging voor de maatschappelijke orde.”¹²

Nu werd witwassen in Nederland voor de specifieke strafbaarstelling aangepakt via schuld-, opzet- of gewoonteheling. Waarom was dat niet effectief? Om dat te kunnen duiden is kennis van de wetteksten van belang:

Opzetheling (artikel 416 Sr)	Opzetwitwassen (artikel 420bis Sr)
1 Als schuldig aan opzetheling wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste vier jaren of geldboete van de vijfde categorie:	1 Als schuldig aan witwassen wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes jaren of geldboete van de vijfde categorie:
a. hij die een goed verwerft, voorhanden heeft of overdraagt, dan wel een persoonlijk recht op of een zakelijk recht ten aanzien van een goed vestigt of overdraagt, terwijl hij ten tijde van de verwerving of het voorhanden krijgen van het goed dan wel het vestigen van het recht wist dat het een door misdrijf verkregen goed betrof;	a. hij die van een voorwerp de werkelijke aard, de herkomst, de vindplaats, de vervreemding of de verplaatsing verbergt of verhult, dan wel verbergt of verhult wie de rechthebbende op een voorwerp is of het voorhanden heeft, terwijl hij weet dat het voorwerp – onmiddellijk of middellijk – afkomstig is uit enig misdrijf;
b. hij die opzettelijk uit winstbejag een door misdrijf verkregen goed voorhanden heeft of overdraagt, dan wel een persoonlijk recht op of zakelijk recht ten aanzien van een door misdrijf verkregen goed overdraagt.	b. hij die een voorwerp verwerft, voorhanden heeft, overdraagt of omzet of van een voorwerp gebruik maakt, terwijl hij weet dat het voorwerp – onmiddellijk of middellijk – afkomstig is uit enig misdrijf.
2 Met dezelfde straf wordt gestraft hij die opzettelijk uit de opbrengst van enig door misdrijf verkregen goed voordeel trekt.	

¹² Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 27 159, nr. 3, pag. 5.

Onderdeel b van het witwassen lijkt sterk op onderdeel a van de heling maar onderdeel a van het witwassen is veel omvattender dan wat heling strafbaar stelt. Met andere woorden, de helingsdelicten zijn niet opgewassen tegen de grote variëteit dat zich kan voordoen bij witwassen. De wetgever stelt dat het bij heling veelal om één laakbare handeling gaat, terwijl het bij witwassen veelal om een geheel van samenhangende kunstgrepen gaat om de herkomst te verhullen.¹³

Een ander verschil betreft het doel: Bij helen gaat het om het profiteren van andermans misdrijven door het verkrijgen van diens crimineel verkregen goederen. Heling stimuleert als het ware dat andere personen strafbare feiten (diefstal, verduistering, oplichting) blijven plegen. Begunstiging is de kern van heling. Nu is begunstiging bij witwassen ook van belang maar het gaat bij witwassen met name om de aantasting van de integriteit van het financiële en economische verkeer en de bedreiging van de openbare orde. Daarom heeft witwassen een eigen titel in het Wetboek van Strafrecht gekregen en is het niet onder de titel begunstiging opgenomen.¹⁴

Daarnaast is er de beperking van heler/steler-regel. Deze regel uit de rechtspraak houdt in dat de steler niet ook de heler kan zijn. Dat betekent dat een dief wel voor diefstal vervolgd mag worden maar niet voor heling. Dit heeft voor witwassen het gevolg dat degene die voordeel uit een eigen gepleegd misdrijf verkrijgt en dat voordeel vervolgens witwast, niet voor heling vervolgd kan worden. Volgens de wetgever: "Ik ben van oordeel dat witwassen ook strafbaar behoort te zijn wanneer het opbrengsten van eigen misdrijf betreft. Voor de strafwaardigheid van het witwassen maakt het niet uit of de witwasser eigen crimineel voordeel witwast dan wel de opbrengst van andermans misdrijf. In beide gevallen is sprake van een schending van de door de strafbaarstelling van witwassen beschermde rechtsgoederen (namelijk aantasting van de integriteit van het financieel en economisch verkeer en van de openbare orde), die op zichzelf voldoende grond is voor bestraffing. In veel gevallen zal het de drugshandelaar of fraudeur zelf zijn die (een deel van de) witwashandelingen pleegt, namelijk om zijn criminele opbrengsten veilig te stellen. Ook de internationale witwasovereenkomsten maken geen onderscheid tussen het witwassen van opbrengsten van eigen of het witwassen van opbrengsten van andermans misdrijven (wel bepaalt het verdrag van Straatsburg in artikel 6, tweede lid, onderdeel b, dat een partij kan bepalen dat de strafbaarstelling van het witwassen niet van toepassing is op de personen die het basisdelict hebben begaan). Uit het voorgaande volgt dat op grond van de voorgestelde strafbaarstelling vervolging van de steler mogelijk is. Voor het transponeren van de heler/steler-regel naar het witwasdelict is, gelet op de eigen aard van dit delict, geen reden noch is dat wenselijk."¹⁵

¹³ Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 27 159, nr. 3, pag. 5.

¹⁴ Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 27 159, nr. 3, pag. 5.

¹⁵ Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 27 159, nr. 3, pag. 7

Ter onderbouwing van dit argument wijst de wetgever naar de problemen die kunnen ontstaan in verband met internationale rechtshulpverzoeken. In dat kader, namelijk de eis van dubbele strafbaarheid, moet het andere land zich in onze helingjurisprudentie verdiepen om de reikwijdte te kunnen duiden om zo te bepalen of het verzoek wel mogelijk is. De wetgever: "Zo kan de bij heling geldende heler/steler-regel ertoe leiden dat een verzoek aan Nederland om uitlevering van een persoon die wordt verdacht van witwassen, moet worden afgewezen omdat de betrokkene de door hem witgewassen gelden zelf heeft gegenereerd en dus naar Nederlands recht niet voor heling kan worden gestraft. Onder de voorgestelde strafbepalingen is deze persoon ook naar Nederlands recht voor zijn witwashandelingen strafbaar."¹⁶

De wetgever dacht met het witwasdelict de heler/steler-regel buiten werking te hebben gezet. Zij hadden niet gerekend op de Hoge Raad. Daarom moest in herstelwetgeving eenvoudig witwassen worden opgenomen om zo wederom de heler/steler-regel buiten werking te stellen. Dit wordt toegevoegd in hoofdstuk vier.

1.3 De lagen van witwassen

Er is al kort stilgestaan bij de lagen van witwassen. De *Financial Action Task Force* (FATF) gaan uit van een drie fasenmodel voor witwassen: *placement* (plaatsing), *layering* (versluiting) en *integration* (integratie).¹⁷ Spoelstra en Van Nes splitsen de laatste fase in tweeën. Zij vervangen integratie door het rechtvaardigen en het besteden van het criminele geld.¹⁸

Dit is logischer, de rechtvaardiging (legitimatie) is een belangrijke fase uit het witwassen. Er moet een *paper trail* komen. Een rechtvaardiging. Hoe komt een drugsdealer met een uitkering ineens aan 100.000 euro? Als hij een winnend lot kan laten zien dan heeft hij die rechtvaardiging. Vijf zware criminelen winnen toevallig de hoofdprijs op een 'gedeeld lot'. En dan ligt de bewijslast bij de politie.

Een verdachte had gelden verkregen uit criminele feiten ingezet in legale activiteiten. Dit viel op en hij werd vervolgd voor witwassen. De verdachte verklaarde het geld van zijn ouders te hebben gekregen. De politie liet na dit verweer te onderzoeken. Een simpel onderzoek naar de bankrekeningen. Men onderzocht het financiële alibi van de verdachte niet. Vrijspraak¹⁹

¹⁶ Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 27 159, nr. 3, pag. 7

¹⁷ Dat is een intergouvernementele organisatie dat is opgericht om in richtlijnen te beschrijven hoe witwassen en financiering van terrorisme kan worden bestreden. Deze organisatie werkt op drie niveaus: uitvoering, beleid en wetgeving. Aan de FATF nemen vijfentwintig landen deel (waaronder Nederland) en twee regionale organisaties (de Europese Commissie en Gulf Co, cooperation council). Publicaties op het gebied van witwassen zijn onder andere de FATF Recommendations 2012 en Methodology 2013; www.fatf-gafi.org/faq/money_laundering/

¹⁸ Spoelstra & Van Nes, FINEC Samenvatting Programmatische aanpak van witwassen, Acastes, 2010.

¹⁹ Gerechtshof Amsterdam 07-07-2016, ECLI:NL:GHAMS:2016:2749

In de auto van de verdachte werd 65.100 euro aangetroffen. Hij verklaarde dit geld bij zich te hebben om in België een borgsom voor een vriend te betalen. De politie belde niet even met de Belgische collega's. Alleen al om die reden kon niet worden gezegd dat de verklaring van de verdachte terzijde kan worden geschoven als volledig ongeloofwaardig. Vrijspraak.²⁰

Overigens zou een bevestiging dat hij inderdaad geld ging afstorten nog steeds geen duidelijkheid hebben gegeven over de herkomst. Hoe komt hij aan de 65.100 euro?

De vier fasen zijn:

Er moet een gronddelict zijn, anders kan er niet witgewassen worden. Dit betekent niet dat het gronddelict bekend moet zijn. Dat wordt nog uitgebreid in dit boek toegelicht.

Het is voor de strafbaarheid niet vereist dat een crimineel alle fasen doorloopt.²¹ Een witwasser kan stoppen na plaatsing. Of na versluieren. Of hij kan ook fasen overslaan. Het maakt voor het sec strafbaar zijn niet uit. Mogelijk wel voor het specifieke artikel en de daarbij behorende straf.

vierfasen-model van het witwassen		
laag	omschrijving	voorbeelden
1 - plaatsing	De witwasser plaatst het crimineel verkregen geld in het financiële systeem. Denk aan het opdelen van een groot bedrag in vele kleine bedragen (smurfen). Hierdoor is koppeling tussen herkomst en plaatsing lastiger. Bovendien wordt zo onder de meldingsplichtgrenzen van de Wwft gebleven.	<ul style="list-style-type: none"> • De verdachte verrichtte in een periode circa honderd kasstortingen met biljetten van 500 euro.²² • De verdachte stortte 220.000 euro op de rekening van zijn partner.²³ • De verdachten boekten gelden van beleggers over naar bankrekeningen (op naam van familie) in binnen- en buitenland.²⁴
2 – versluiering	De witwasser verricht handelingen om afstand te creëren tussen het geld en de herkomst ervan. In de eenvoudigste vorm kan gedacht worden aan het meermalen overboeken van het geld via verschillende (buitenlandse) bankrekeningen.	<ul style="list-style-type: none"> • De verdachte richtte vele bedrijven op waartussen vele onnodige geldtransacties plaatsvonden.²⁵ • De verdachte is op Schiphol aange troffen met een contant geldbedrag van 26.105 euro, verstopt op verschillende plekken op zijn lichaam en in zijn kleding.²⁶

²⁰ Rechtbank Rotterdam 15-09-2016, ECLI:NL:RBROT:2016:7829

²¹ Tweede Kamer, vergaderjaar 1999-2000, 27 159, nr. 3, pag. 4

²² Rechtbank Dordrecht 03-03-2009, ECLI:NL:RBDOR:2009:BH4494

²³ Gerechtshof 's-Gravenhage 28-01-2009, ECLI:NL:GHSGR:2009:BH5248

²⁴ Rechtbank Groningen 23-10-2008, ECLI:NL:RBGRO:2007:BG1427

²⁵ Rechtbank Rotterdam 23-04-2009

²⁶ Gerechtshof Amsterdam, 02-10-2020, ECLI:NL:GHAMS:2020:2641

3 – rechtvaardigen	<p>Is fase 2 het verstoren van de <i>money trail</i>, fase 3 is het creëren van een <i>paper trail</i>. Er wordt een herkomst gecreëerd voor het geld of de goederen.</p> <p>Schilderijen worden ineens 300x meer waard in de (nep)factuur, bedrijven worden peperduur verkocht terwijl de activa die waarde niet dekt.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De verdachte waste 60.000 euro wit. Hiertoe werd een valse consignatie-overeenkomst opgemaakt voor de verkoop van een kunstwerk welke hij nooit in eigendom heeft gehad.²⁷ • De verdachte kocht 39 aandelen van een bv voor 10.000 euro en verkocht dat erna voor 1,3 miljoen euro.²⁸
4 – besteden	<p>Het geld wordt in deze fase weer in de legale economie geïntroduceerd.</p> <p>Denk aan het kopen van auto's, onroerend goed, kunst of bedrijven met het schoongewassen geld.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De verdachte kocht een nieuwe VW Transporter, alsmede twee zeiljachten voor 500.000 euro.²⁹ • De verdachte reed in een nieuwe Mercedes. De rekening van 86.000 euro werd betaald door zijn vader (die leefde van een uitkering).³⁰ • In de woning werden dure horloges en 50.000 euro aangetroffen, Dit alles zonder inkomen om dit te verklaren.³¹

²⁷ Rechtbank Maastricht 21-04-2009, ECLI:NL:RBMAA:2009:BI3159

²⁸ Rechtbank Haarlem 06-08-2009, ECLI:NL:RBHAA:2009:BJ4727

²⁹ Rechtbank Leeuwarden 13-11-2007, ECLI:NL:RBLEE:2007:BB9290

³⁰ Rechtbank Zwolle-Lelystad 03-04-2007 (niet gepubliceerd)

³¹ Rechtbank Haarlem 03-05-2006, ECLI:NL:RBHAA:2006:AX9100

Hoofdstuk 2 Voorkomen

2.1 Inleiding

Om aan preventie te kunnen werken dient het motief voor het strafrechtelijk handelen duidelijk te zijn. Hiertoe is van belang te onderkennen dat delicten grofweg ingedeeld kunnen worden in emotiedelicten (mishandeling, verkrachting, belediging, doodslag) en geldgerelateerde delicten (inbraak, drugshandel, verduistering, oplichting).³² Volgens CBS is zo'n 60% van de delicten geldgerelateerd (de vermogens- en drugsmisdrijven).

	Geregistreerde misdrijven				Opgehelderde misdrijven			
	2015	2016	2017	%	2015	2016	2017	2017
Soort misdrijf	aantal	aantal	aantal	%	aantal	aantal	aantal	%
Vermogensmisdrijven	614.050	576.445	502.865	60,3	89.640	82.925	75.950	14,6
Verkeersmisdrijven	114.735	114.830	111.930	13,4	42.685	41.895	39.930	37,2
Vernielingen, openb.orde, gezag	122.835	115.525	102.150	12,3	25.010	24.105	22.710	20,4
Gewelds- en seksuele misdrijven	92.475	90.200	85.360	10,2	61.465	56.910	51.115	66,5
Drugsmisdrijven	14.770	13.275	12.550	1,5	14.370	12.835	11.895	97,3
Misdrijven WvSr (overig)	11.000	11.210	10.530	1,3	7.720	7.750	6.945	70,2
(Vuur)wapenmisdrijven	5.545	5.415	4.750	0,6	5.385	5.245	4.570	97,1
Misdrijven overige wetten	3.530	3.425	3.265	0,4	2.605	2.435	2.400	73,8
totaal	978.940	930.325	833.400	100,0	248.880	234.100	215.515	25,4

Copyright CBS *Statline*

Nu is verrijking het doel van de criminelen die geldgerelateerde delicten plegen. Maar dat is slechts de eerste stap. Voor de crimineel geldt: krijgen is de eerste stap (het gronddelict), houden de tweede (witwassen).

Dit is in Nederland lastig. Door de belastingheffing is in beginsel van iedere Nederlander het legale inkomen bekend. Dat betekent dat niet zomaar een verklaring kan worden gegeven voor illegaal verkregen gelden. Je moet er moeite voor doen.

Nu heeft een crimineel al een gronddelict gepleegd om het geld te verkrijgen. Er is dan ook niet veel dat hem tegenhoudt om het geld wit te wassen. Een straf op witwassen? Dat staat er ook al op het gronddelict en dat hield hem

³² De kleine restcategorie kan als gezagsdelicten worden geduid: verkeersschendingen, verzet bij aanhouding, kwijtmaken bewijs e.d.

ook niet tegen. Maatregelen om de crimineel tot inkeer te doen komen werken bij witwassen niet goed.

Als het voorkomen van de intentie van de crimineel om wit te wassen niet haalbaar is, dan dienen blokkades opgeworpen te worden voor anderen: de faciliteerders. Denk aan de notaris, de accountant, de notaris, de verkopers van auto's, sieraden, huizen. Een voorbeeld van een blokkade is de meldplicht voor ongebruikelijke transacties. Een ander voorbeeld is het cliëntenonderzoek. Deze maatregelen zijn opgenomen in de Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (Wwft).³³

Weigering hieraan mee te werken is strafbaar. Dat betekent dat de faciliteerder een risico-analyse opmaakt:

pakkans x gevolgen < voordeel

pakkans

De pakkans betreft de kans dat je door politie, belastingdienst, Autoriteit financiële markten, Douane of andere overheidsinstantie gepakt wordt. Dit kan in een specifiek onderzoek op de faciliteerder, maar het kan ook bijvangst zijn in een onderzoek op andere criminelen. De pakkans is niet *in control* bij de faciliteerder.

gevolgen

Denk hierbij aan een straf (geldboete, taakstraf en/of gevangenisstraf), een tuchtrechtelijke maatregel als je accountant, notaris, advocaat, of makelaar bent (berisping, uit het beroep gezet worden), verlies van vergunning of overheidsopdracht, ontneming, naheffing belastingdienst, schadeclaim, reputatieschade.

De ING heeft veel last gehad van hun tekortkomingen in het nakomen van de witwasverplichtingen. Dat betrof niet alleen de schikking met het openbaar ministerie van 775 miljoen euro in 2018 wegens ernstige nalatigheid waardoor de bankrekeningen van hun cliënten jarenlang konden worden gebruikt bij witwassen. Zij hadden bijna het contract van huisbankier van de overheid verloren (o.a. het bankverkeer voor miljoenen verkeersboetes).³⁴

voordeel

De pakkans en de gevolgen worden afgezet worden tegen het voordeel. De faciliteerder wordt goed betaald. Zij stellen immers hun reputatie in de waagschaal. Het voordeel is hoog.

³³ Dit is de opvolger (samenvoeging) van de Wet identificatie bij dienstverlening (WID) en de Wet melding ongebruikelijke transacties (wet MOT).

³⁴<https://www.rtlnieuws.nl/economie/bedrijven/artikel/5210407/ing-ondanks-witwasaffaire-weer-huisbankier-overheid>

Maar het nadeel kan hoger zijn. Want als de faciliteerder besluit niet meer mee te werken dan zit hij klem. De crimineel heeft immers hem al plat gemaakt. Hij is chantabel. Daarnaast is er ook de dreiging van geweld. De faciliteerders hebben een pact met de duivel gesloten. En de duivel? Die speelt niet eerlijk.

2.2 Wwft³⁵

2.2.1 Algemeen

De Wet ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme (hierna: Wwft) is zeer gedetailleerd. Alles uitwerken zou een eigen boek rechtvaardigen. Er is voor gekozen om enkele hoofdpunten aan te stippen zodat de kern van de wet duidelijk is. Voor de volledigheid is de wet- en regelgeving inzake de Wwft in de bijlagen opgenomen.

De Wwft bevat vele verplichtingen, maar de twee belangrijkste zijn het melden van ongebruikelijke transacties en het verrichten van cliëntenonderzoek.

Artikel 2a Wwft
1 Ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme verricht een instelling cliëntenonderzoek en meldt zij verrichte of voorgenomen ongebruikelijke transacties overeenkomstig de bij of krachtens de hoofdstukken 2 en 3 gestelde regels. Daarbij besteedt een instelling bijzondere aandacht aan ongebruikelijke transactiepatronen en aan transacties die naar hun aard een hoger risico op witwassen of financieren van terrorisme met zich brengen.
2 Een instelling treft adequate maatregelen ter voorkoming van risico's op witwassen en financieren van terrorisme die kunnen ontstaan door het gebruik van nieuwe technologieën in het economisch verkeer.

Met het financieren van terrorisme wordt de gedraging in artikel 421 Sr bedoeld (artikel 1 lid 1 onder 1 Wwft). Artikel 421 Sr wordt uitgebreid behandeld in het boek *Terrorisme* uit dezelfde serie.

De Wwft is hard en duidelijk: als niet aan de verplichtingen uit deze wet is voldaan dan mag geen zakelijke relatie worden aangegaan en mag geen transactie uitgevoerd worden (artikel 5 Wwft).

Schending van de verplichtingen vereist geen oogmerk. “De voorschriften van de Wwft zijn zgn. ordeningsrecht. In het ordeningsrecht is ‘kleurloos opzet’ voldoende voor een bewezenverklaring. Dit betekent dat het opzet van de verdachte wel gericht moet zijn op de tenlastegelegde handeling die is verricht of nagelaten, maar dat niet is vereist dat het opzet ook is gericht

³⁵ Voor analyse van de wet is gebruik gemaakt van de Presentatie Wwft van het BFT (d.d. 23 juli 2015), te raadplegen via www.bureauaft.nl/wwft/werkwijze-toezicht/toetsingskader-2/

op het niet naleven van de in de bewezenverklaring bedoelde wettelijke verplichting.³⁶

Ontbrekende kennis van de regelgeving staat aan het bewijs van het opzet niet in de weg.³⁷

De verdachte heeft als bestuurder en feitelijk leidinggever bewust gekozen de transacties niet of te laat te melden bij de Financiële inlichtingen eenheid. Daarmee is voldaan aan het voor het plegen van een economisch misdrijf vereiste kleurloos opzet.³⁸

2.2.2 Instelling

De Wwft omschrijft een groot aantal instellingen in artikel 1 lid 1 onder a. Voor de volledige lijst verwijs ik naar de bijlage 1 bij dit boek.

Om een indruk te geven om welke instelling het gaat:

- financiële instellingen, waaronder banken, wisselkantoren, trustkantoren, bepaalde verzekeraars, casino's, beleggingsondernemingen, financiële dienstverleners, pandhuizen;
- vrije beroepsbeoefenaars, waaronder advocaten, (kandidaat- en toegevoegd) notarissen, juridisch adviseurs, belastingadviseurs, accountants, administratiekantoren;³⁹
- alle handelaren bij betaling in contanten van 15.000 euro of meer;
- makelaars, taxateurs en andere tussenpersonen in onroerende zaken.

Voor de bepaling van de reikwijdte van artikel 1 van de Wwft is niet bepalend degene die de dienst verricht, maar van doorslaggevend belang is de aard van de werkzaamheden die worden verricht.⁴⁰

Voor de rechter is de vraag gekomen of een administratiekantoor als een instelling bedoeld in de Wwft moet worden aangemerkt. Het betoog dat de verdachte als administratiekantoor niet valt onder de reikwijdte van de Wwft werd verworpen. Uit de Specifieke leidraad naleving Wwft voor accountants, belastingadviseurs en administratiekantoren d.d. 1 april 2011 van het BFT blijkt dat administratiekantoren van verdachte worden gezien als instelling in de zin van artikel 1 van de Wwft.⁴¹

Als de instelling valt onder de werking van de Wwft, vallen de diensten die die instelling verricht daar dan ook onder?

Deze vraag kwam aan de orde bij een administratiekantoor dat activiteiten verrichtte die bedrijfsmatig vergelijkbaar waren met die van externe accountants. De werkzaamheden waren wel beperkter van aard. De rechter concludeerde toch dat dit niet afdeed aan de vaststelling dat het gaat om

³⁶ Vergelijk HR 21-04-2009, ECLI:NL:HR:2009:BH2684

³⁷ Gerechtshof Amsterdam 30-10-2020, ECLI:NL:GHAMS:2020:2899

³⁸ Gerechtshof Amsterdam 18-09-2020, ECLI:NL:GHAMS:2020:2693

³⁹ Alsmede anderen die vergelijkbare werkzaamheden vervullen.

⁴⁰ Tweede Kamer, vergaderjaar 2011-2012, 33 238, nr. 3, pag. 7.

⁴¹ Rechtbank Den Haag 11-10-2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:13678

activiteiten die bedrijfsmatig vergelijkbaar zijn met activiteiten die ook door die beroepsgroepen worden verricht. Voor de kwalificatie instelling in de zin van artikel 1 van de Wwft is niet vereist dat een administratiekantoor alle activiteiten verricht die een externe accountant ook verricht.⁴²

Nu onderkent de wetgever de administratieve lastendruk die de wet veroorzaakt. Daarom bepaalt artikel 1c Wwft dat in bepaalde gevallen een ontheffing verleend kan worden voor instellingen die incidenteel of in zeer beperkte mate financiële werkzaamheden verrichten, indien er een bewezen laag risico op witwassen of financieren van terrorisme bestaat.

Er is nog een groep die buiten de verplichting valt, de geheimhouders. Zo is het hof van discipline van de advocatuur van mening dat het beroepsgeheim van de advocaat hem weerhoudt tot het doen van een melding.⁴³ De wetgever heeft dan ook de belastingadviseur (indien deze de cliënt bijstaan in diens rechtspositie), de advocaat, de notaris vrijgesteld van deze plicht. Deze vrijstelling geldt niet voor accountants. Zij hebben geen zelfstandig verschoningsrecht (artikel 1a lid 5 Wwft).

2.2.3 Cliëntenonderzoek

2.2.3.1 Algemeen

Er zijn meerdere cliëntenonderzoeken mogelijk. Cliënten zijn natuurlijke personen of rechtspersonen met wie een zakelijke relatie wordt aangegaan of die een transactie laten uitvoeren (artikel 1 lid 1 onder b Wwft).

Standaard onderzoek

Het standaard onderzoek is uitgewerkt in artikel 3 Wwft:

Artikel 3 Wwft	
1	Een instelling verricht ter voorkoming van witwassen en financieren van terrorisme cliëntenonderzoek.
2	Het cliëntenonderzoek stelt de instelling in staat om: a. de cliënt te identificeren en diens identiteit te verifiëren; b. de uiteindelijk belanghebbende van de cliënt te identificeren en redelijke maatregelen te nemen om zijn identiteit te verifiëren, indien de cliënt een rechtspersoon is, redelijke maatregelen te nemen om inzicht te verwerven in de eigendoms- en zeggenschapsstructuur van de cliënt, en indien de uiteindelijk belanghebbende lid is van het hoger leidinggevend personeel, noodzakelijke redelijke maatregelen te nemen om de identiteit te verifiëren van de natuurlijke persoon die lid is van het hoger leidinggevend personeel, waarbij de genomen maatregelen en de ondervonden moeilijkheden tijdens het verificatieproces worden vastgelegd; c. het doel en de beoogde aard van de zakelijke relatie vast te stellen; d. een voortdurende controle op de zakelijke relatie en de tijdens de duur van deze relatie

⁴² Rechtbank Den Haag 11-10-2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:13678

⁴³ HvD 10-01-2011, ECLI:NL:TAHVD:2011:YA1400

verrichte transacties uit te oefenen, teneinde te verzekeren dat deze overeenkomen met de kennis die de instelling heeft van de cliënt en diens risicoprofiel, met zo nodig een onderzoek naar de bron van de middelen die bij de zakelijke relatie of de transactie gebruikt worden;

e. vast te stellen of de natuurlijke persoon die de cliënt vertegenwoordigt daartoe bevoegd is en in voorkomend geval de natuurlijke persoon te identificeren en diens identiteit te verifiëren;

f. redelijke maatregelen te nemen om te verifiëren of de cliënt ten behoeve van zichzelf optreedt dan wel ten behoeve van een derde.

Vereenvoudigd cliëntenonderzoek

Het vereenvoudigd cliëntenonderzoek kan aan de orde zijn als een zakelijke relatie of transactie naar haar aard een laag risico op witwassen of financieren van terrorisme met zich meebrengt. De instelling houdt daarbij ten minste rekening met de in bijlage II bij de vierde anti-witwasrichtlijn genoemde risicofactoren (artikel 6 Wwft).

Verscherpt cliëntenonderzoek

Hier staat tegenover een verscherpt cliëntenonderzoek. Dit is aan de orde als de zakelijke relatie of transactie naar haar aard een hoger risico op witwassen of financieren van terrorisme met zich brengt, als de staat waar de cliënt woonachtig of gevestigd is of zijn zetel heeft op grond van artikel 9 van de vierde anti-witwasrichtlijn door de Europese Commissie is aangewezen als staat met een hoger risico op witwassen of financieren van terrorisme (artikel 8 lid 1 Wwft) of als sprake is van een politiek prominente persoon (artikel 8 lid 5 onder b Wwft).

Een politiek prominente persoon is een natuurlijke persoon die een bij algemene maatregel van bestuur aan te wijzen prominente publieke functie bekleedt of heeft bekleed (artikel 1 lid 1 Wwft).

Onder politiek prominent personen (PEP) wordt verstaan (artikel 2 lid 1 Uitvoeringsbesluit Wwft):

- a) staatshoofd, regeringsleider, minister, onderminister of staatssecretaris;
- b) parlementslid of lid van een soortgelijk wetgevend orgaan;
- c) lid van het bestuur van een politieke partij;
- d) lid van een hooggerichtshof, constitutioneel hof of van een andere hoge rechterlijke instantie die arresten wijst waartegen, behalve in uitzonderlijke omstandigheden, geen beroep openstaat;
- e) lid van een rekenkamer of van een raad van bestuur van een centrale bank;
- f) ambassadeur, zaakgelastigde of hoge officier van de strijdkrachten;
- g) lid van het leidinggevend lichaam, toezichthoudend lichaam of bestuurslichaam van een staatsbedrijf;
- h) bestuurder, plaatsvervangend bestuurder, lid van de raad van bestuur of bekleeder van een gelijkwaardige functie bij een internationale organisatie.

Het verscherpte toezicht houdt onder andere in:

- dat een diepgaandere verificatie plaatsvindt van de identiteitsgegevens en een beoordeling van de overgelegde documenten op echtheid;
- dat kritische vragen dienen gesteld te worden ten aanzien van de achtergrond van de cliënt, diens groepsstructuur en feiten en omstandigheden van het concrete geval;
- dat een diepgaander onderzoek dient te worden uitgevoerd naar de bron en herkomst van geldverkeer of betrokken geldstromen;
- dat frequenter wordt gecontroleerd op de zakelijke relatie.

2.2.3.2 Identificatie

Een van de taken bij een cliëntenonderzoek is de identificatie. Het kan hierbij gaan om een natuurlijk persoon, een (buitenlands) rechtspersoon of een ander:

- Betreft het een natuurlijk persoon dan wordt diens identiteit geverifieerd aan de hand van documenten, gegevens of inlichtingen uit betrouwbare en onafhankelijke bron (artikel 11 lid 1 Wwft).

Uit artikel 4, eerste lid, van de Uitvoeringsregeling Wwft volgt dat het gaat om:

- een geldig paspoort;
- een geldige Nederlandse identiteitskaart;
- een geldige identiteitskaart dat is afgegeven door het daartoe bevoegde gezag in een andere lidstaat en is voorzien van een pasfoto en de naam van de houder;
- een geldig Nederlands rijbewijs;
- een geldig rijbewijs dat is afgegeven door het daartoe bevoegde gezag in een andere lidstaat en is voorzien van een pasfoto en de naam van de houder;
- vreemdelingendocumenten, afgegeven op grond van de Vreemdelingenwet 2000.

- Betreft het een rechtspersoon dat is opgericht naar Nederlands recht en in Nederland zijn zetel heeft of een buitenlandse rechtspersoon is die in Nederland is gevestigd, dan wordt diens identiteit geverifieerd aan de hand van documenten, gegevens of inlichtingen uit betrouwbare en onafhankelijke bron (artikel 11 lid 2 Wwft).

Uit artikel 4, tweede lid, van de Uitvoeringsregeling Wwft volgt dat het gaat om:

- een uittreksel uit het handelsregister;
- een akte of verklaring, opgemaakt onderscheidenlijk afgegeven door een in Nederland of in een andere lidstaat gevestigde advocaat, notaris, kandidaat-notaris of een hiermee vergelijkbare, onafhankelijke beoefenaar van een juridisch beroep;
- een document waaruit blijkt dat een kerkgenootschap of lichaam waarin zij is verenigd, is aangesloten bij het Interkerkelijk Contact in Overheidszaken dan wel dat het kerkgenootschap of lichaam is aangemerkt als een instelling als bedoeld in artikel 6.33, eerste lid, onderdeel b, van de Wet inkomstenbelasting 2001;
- een document waaruit blijkt dat een zelfstandig onderdeel van een kerkgenootschap als bedoeld in onderdeel c deel uitmaakt van dat kerkgenootschap en het kerkgenootschap voldoet aan het bepaalde in onderdeel c.